

แสมทะเล

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

1. ชื่อสมุนไพร แสมทะเล (SAMAE THALE)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Avicennia marina* Forsk. ชื่อวงศ์ Avicenniaceae
3. ชื่ออื่น แสม แสมขาว (ภาคกลาง), แหม แหมเล (ภาคใต้), ปี่ปี (กระบี่), ปี่ปีดำ (ภูเก็ต), แสมขาว, พีพีเล (ตรัง), Olive mangrove, Grey mangrove

4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ขนาดเล็ก สูงประมาณ 5-8 เมตร มีลักษณะเป็นพุ่ม ส่วนใหญ่มีสองลำต้น หรือมากกว่า ไม่มีพุ่มพอน เรือนยอดโปร่ง มีรากหายใจรูปคล้ายดินสอ ยาว 10-20 เซนติเมตร เหนือผิวดิน เปลือกเรียบเป็นมัน สีขาวอมเทา หรือขาวอมชมพู ต้นที่อายุมากเปลือกจะหลุดออก เป็นเกล็ดบางๆ คล้ายแผ่นกระดาษ และผิวของเปลือกใหม่จะมีสีเขียว

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปรีหรือรูปใบหอกแกมรูปไข่ ขนาด 1.5-4 X 3-12 เซนติเมตร ปลายใบมน ถึงแหลมเล็กน้อย ฐานใบรูปลิ้น ขอบใบเรียบมีขนเข้าหากันทางด้านท้องใบ มีลักษณะคล้ายหลอดกลม ใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน ด้านท้องใบขาวอมเทา หรือขาวมีนวล ก้านใบยาว 0.4-1.4 เซนติเมตร

ดอก ออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง หรือง่ามใบใกล้ปลายกิ่ง เป็นช่อเชิงลด ก้านช่อดอกยาว 1-5 เซนติเมตร แต่ละช่อ มี 8-14 ดอก ช่อดอกย่อยเป็นช่อกระจุก ก้านดอกยาว 0.5-1.5 เซนติเมตร ดอกย่อยไม่มีก้าน ดอกมีขนาดเล็ก เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.5 เซนติเมตร กลีบเลี้ยง 5 กลีบ ติดคงทน กลีบดอก 4 กลีบ รูปไข่กว้าง ยาว 0.3 เซนติเมตร โคนกลีบติดกัน สีส้มอมเหลืองถึงเหลือง เกสรเพศผู้ 4 อัน ออกดอกประมาณเดือนกุมภาพันธ์-มิถุนายน

ผล รูปไข่กว้าง เบี้ยว ถึงเกือบกลม แบนด้านข้าง ขนาด 1.5-2 X 1.5-2.5 เซนติเมตร เปลือกอ่อนนุ่ม สีเขียวอมเหลือง มีขนนุ่ม ปลายผลไม่มีจะงอย ผลแก่เปลือกจะแตกด้านข้าง ตามยาวของผล และมีวุ้นเป็นหลอดกลม แต่ละผลมี 1 เมล็ด

5. ส่วนที่ใช้ทำยา

แก่น

6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา

แก่นสมททะเลมีรสเค็มฝาด คมกับน้ำแกกซ์ย โดยมากต้มรวมกับแก่นสมสารเป็นยาขับเลือดเสียในสตรี ใช้เป็นส่วนผสมของเครื่องยาตรีสาร ตรีสารประกอบด้วย แก่น 3 ชนิด คือ สมสาร สมททะเล และขี้เหล็ก

7. รายงานการวิจัยปัจจุบัน

ลดการอักเสบและรักษาแผล

8. สารสำคัญ

สมททะเลมีสารกลุ่มพอลิแซ็กคาไรด์ (polysaccharides)

9. แหล่งกำเนิด และกระจายพันธุ์

เป็นไม้เบิกนำที่ขึ้นได้ดีในที่โล่งติดชายฝั่งทะเล หรือพื้นที่ดินเลนงอกใหม่ที่ดินค่อนข้างเป็นทราย

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พื้นที่ป่าชายเลน ชายทะเล
- ภาค ภาคตะวันออก ภาคใต้
- จังหวัด ระยอง จันทบุรี ตราด ชุมพร สงขลา

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร ไม่ใช่ทำเป็นอาหาร

12. การขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ด

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก เพาะปลูกได้ทุกฤดูกาล นิยมปลูกในฤดูฝนช่วงเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม
- การเตรียมดิน เมื่อปลูกรื้อต้นกล้าไปฝังตามชายเลน หรือทราย
- วิธีการปลูก เมื่อต้นกล้าอายุ 10 - 12 เดือน นำไปปลูกในป่าชายเลน หรือชายเลนงอกใหม่ หรือดินปนทราย

โดยการขุดแล้วนำต้นปักไม้ผูกเชือกให้เรียบร้อย

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การให้ปุ๋ย สมททะเลไม่นิยมให้ปุ๋ย เพราะดินชายเลนมีธาตุวัตถุอยู่แล้ว
- การให้น้ำ -
- การกำจัดวัชพืช -
- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู -

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- **ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว** เก็บเกี่ยวได้ทุกฤดูกาล
- **วิธีการเก็บเกี่ยว** แสมทะเลเก็บเกี่ยวเมื่ออายุ 10 ปีขึ้นไป โดยการตัดต้นแสมทะเลเป็นท่อน ๆ เพื่อส่งแปรรูปต่อไป

- **การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว** เมื่อได้ต้นแสมทะเลมาแล้วเอาแต่แก่นสับเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วนำไปตากแดดประมาณ 7 – 10 วัน จนแห้ง เมื่อแห้งแล้วนำไปอบอีกครั้งจนแห้งสนิท

- **การบรรจุและการเก็บรักษา** เมื่อได้แก่นแสมทะเลแห้งมาแล้ว นำใส่กระสอบ เพื่อส่งจำหน่ายต่อไป หรือเก็บใส่กระสอบโปร่ง ๆ หรือกระสอบปุ๋ยใหม่ ๆ ควรเก็บไว้ในห้องที่มีอุณหภูมิปกติ

16. การจำหน่าย

แก่นแสมทะเลแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 60 บาทขึ้นไป

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine